

## פנייה אישית לך, האזרח או האזרחית<sup>1</sup>

אחרי שקראת את "יציאות ותמורתן" ואולי גם את "מכתב פתוח לנבחרים", הבנת מה כוונותי. בעיני, הפעולה המתאימה לעת זו היא יוזמה למען הכלל: אפשר לכתוב מאמר או מחקר על כל נושא שברצונך להכריע בו ולשלוח אותו למשכן הכנסת, ממוען לחבר הכנסת המועדף עליך<sup>2</sup> במטרה שיפעל ליישום הצעתך; אפשר לענות לשאלוני משאלי העם – אפילו כאשר אינם רשמיים. כי פירוש המילה "דמוקרטיה" אינה שתיקה סבילה למה שאחרים מכתובים לך, אלא היא פעולה, יוזמה; וככל שאחרים יסכימו איתך, כך תיעשה מנהיג, מוביל. כמובן, יהיו מי שיחליטו לנסות להוביל "נגד", כי זו הדרך הקלה להתבלט, בדיוק כפי שעושה הילד שמחליט להפריע בשיעור – לרוב, ההתעניינות בו קצרת מועד ובעיקר, איננה מועילה לכלום, איננה מקדמת דבר.

ובכן, מה עמדתך?

להסתפק בלתת לזמרת לשיר את "התקווה" במקומך, או לשיר בעצמך?  
מוכן להציע פעולה או דרך לחבר כנסת בנושא יקר לליבך?  
מוכן להביע דעה בדרך של תשובה להצעת אחר (משאל עם, רשמי או לא, סקר דעת קהל)?  
מוכן "להפגין" בדרישה למדינה יהודית?

לעניין זה, מהי הפגנה? "מפגין" כאן היא מי שכתב עמוד בנושא אחד או יותר ושלח לחבר הכנסת – זה הקרוב לליבך, מבחינת "עשה טוב", זה המתנגד כנראה לעמדתך, מבחינת "סור מרע", או לשניהם גם יחד? ההחלטה שלך. לא מכות, לא צרחות, לא במה, לא שלטים, לא חסימות דרכים, לא הצתת מכלי אשפה – רק מכתבים תמציתיים, תשובות למשאל עם ולסקרים, או השתתפות ב"פרלמנט"<sup>3</sup> מקומי, מקצועי או מפלגתי. בעיניי, כך מביעים חיובית דעה ברורה ונחרצת בלי להפריע לחיי אחרים, כך משפיעים לטובה.

נא אל תירתעו מ"פוליטיזציה" או מ"פוליטיקה". אופנה של סלידה ממילים אלה וממעשים כאלה פושה בזמן האחרון במרחבי השיח הציבורי: נראה שכוונת הסולדים היא הרס הכבוד הלאומי ורמיסת הריבונות והחרות של העם – בפועל, רמיסתך! – לטובת תעתועי השווא של מנהיגים "נאורים ומטיבים" בהגדרה<sup>4</sup>... והם אינם כאלה כלל.

### הכל צפוי והרשות נתונה

כשנסעתי לא מזמן במונית באחת הערים הראשיות של מדינתנו, שמעתי על כורחי שיחה בין הנהג היהודי לבין בתו, אשר קבעה כמה פעמים "מפתוב" – גורלה מוכתב מראש ואין לה מה לעשות. לדעתי זו תפיסה של עבודה זרה<sup>5</sup>.

<sup>1</sup> כתיבתי לכל האורך מופנית כמובן גם לגברים, גם לנשים. איני רואה צורך להבדיל ולחזור על כך כל פעם.

<sup>2</sup> בכמה מהנושאים ניסחתי מעין טיוטה אפשרית.

<sup>3</sup> "פרלמנט" היא מילה צרפתית שפירושה "רב שיח". פרלמנט טוב אינו מסתפק בריטונים והוצאת קיטור, אלא מנסח בסופו הצעה לפעולה ממשית – שוב, הבעת דעה מוחשית. הדוגמה המובהקת לתוצר נכון של פרלמנט היא הפקת cahier de doléances (ניסוח של תלונות העם), שנשלחו למלך צרפת על ידי ערים, שכונות, ארגוני בעלי מקצוע וכדומה – על פי בקשתו, אגב, כי הוא הרגיש שנדרשים שינויים בהנהלת ממלכתו.

<sup>4</sup> מה גם שהכרנו בהיסטוריה מנהיגים נאורים ומטיבים – והם כולם, תמיד, מכל מקום, המיטו אסון על עמם.

<sup>5</sup> ונכון שדת "מונותאיסטית" אימצה תפיסה זו כעיקרון שלה. אלא שתפיסה זו נמצאת כבר בספרות האלילים הקדומה ביותר של יוון למשל (קראו בהתחלה של "איליאדה" איך ובאלו נסיבות אימו של אסקילאוס קובעת

כשלמדתי בתלמוד תורה לקראת בר המצווה, המורה שלנו נתנה לנו משל, שנשאר איתי מאז; וכך הסבירה: "הכל צפוי" זה כמו מפה של עיר גדולה, על כל הרחובות והמעברים – אינינו יכולים אלא לעבור דרכם. משימתנו בחיים היא להגיע מנקודה א' (לידתנו) אל נקודה ב' (סוף חיינו) – גם כשאינינו יודעים מה או מתי הוא). לנו ניתנה הרשות לבחור בדרכים שנראות לנו. עד כאן הבהרת המורה דינה.

ואוסיף: לנו ניתנה גם הרשות לבחור באמצעי התחבורה - יש מי שישע בתחבורה ציבורית<sup>6</sup>; יש מי שיעדיף מונית<sup>7</sup>; יש מי שירכב על אופניים או ילך ברגל בקצב שלו<sup>8</sup>. וכמובן יש רחובות חד כיווניים<sup>9</sup> וקיימת אפשרות שבדרכים מסוימות יהיו פקקים, תאונות או שיבושים שונים – שניתן להתעכב בהם או לעקוף אותם, אולי אפילו לתקן אותם. בשמירה על דימוי זה, אני מעדיף 'לנסוע במונית' ומנסה להימנע משיבושים בדרך תוך הסתמכות על תוכנות שיתופיות והכרת הנוף העירוני (כגון "ווויז"<sup>10</sup> למשל). כל אחד יחליט מה עדיף לו.

קריאה לפעולה, הצעה לפסקה הפותחת כל מכתב קצר<sup>11</sup>:

**אני [שמי, בן אבי (משפחה?) ואמי (לבית משפחה?:)] מ[שכונתי בישוב מגורי], אזרח וריבון בארץ [תואר והישגים], מבקש ממך כנציגי בכנסת ישראל לפעול לקיום משאל(י)-עם בנושא(ים) המרכזי(ים) לחיינו: ...**

וראוי – קל יותר ממשלוח מכתב, למעשה, אולי אפילו מועיל ומהיר יותר – לענות על שאלוני משאלי העם שבתחתית חלק מהמאמרים. בכל ראש חודש, אעביר סיכום כל המשובים למרכז המחקר והמידע של הכנסת, במטרה לאפשר לכל אזרח, אפילו לחברי הכנסת, לשרים ולעיתונאים, להפנים מה רצוננו האזרחים. כלומר, גברתי, אדוני, אתם מסוגלים להשפיע על ניהול מדינתנו! כמובן, רצוי לענות באחריות אישית, לא על פי תכתיב מפלגתי, דתי, פוליטי, מדיני, או תחת השפעה של "מוביל דעה" כזה או אחר, אפילו תכתיב חוקי<sup>12</sup> או כדי למצוא חן בתוך קבוצת יחוס כלשהו: האחריות היא אישית, לכן גם הרצון חייב להיות אישי. ומאחר והמשאלים המוצעים באתר זה אינם רשמיים, ניתן לנו החופש לענות כרצוננו ממש, אחרי ששקלנו מה טוב לכלל ישראל<sup>13</sup>.

לבסוף, עצה קטנה לקריאה באתר "כרצוננו ובאחריותנו":

---

את גורל בנה לגבורה, כבוד וחיים קצרים או לחיים שקטים אך ארוכים בצורת הטבילה של תינוקה במעיין קדוש).

<sup>6</sup> מובל על ידי אחרים – מנהיג או פקיד סמכותי - וסומך עליהם אבל לרוב יגיע רק קרוב ליעדו.

<sup>7</sup> הנוסע אחראי ליעד, למרות שאינו נוהג בפועל. כלומר: אני האזרח, אחראי למטרות שחבר הכנסת "שלי" (או הרשימה המפלגתית), כי הוא פועל כרצוני. וכמו שנהג מונית לא יסע לאן שבא לו אם הנוסע לא יתן לו יעד מוגדר מראש, כך קורה שחבר כנסת שאין אזרחים מתערבים בעבודתו בפועל יעשה מה שבראש שלו באותו רגע.

<sup>8</sup> אפילו תוך שוטטות פה ושם, הליכה נגד כיוון התנועה וכדומה.

<sup>9</sup> כגון התמכרויות לסוגיהן, למשל, או תפיסות עולם עקרוניות שונות, מוחלטות.

<sup>10</sup> מבחינתי כאן, מסורת ישראל, שיתוף פעולה של המון יועצים נבחרים על ידי, לימוד כל נושא והפקת לקחים. נהג המונית בדימוי זה הוא עדיין נציגי בכנסת ובפרוש עלי להורות לו לאן ברצוני להגיע (זו מהות משאלי עם).

<sup>11</sup> אם החלטת להתמקד רק בנושא מסוים.

<sup>12</sup> לעולם אין לשכוח שהחוקים נחקקו על ידי אנשים הפועלים בתקופה מסוימת בתוך חברה מסוימת, עקרונית למען טובת כלל החברה דאז. ומה שאדם התיר, אדם יכול לשנות, לעדכן או לתקן אם מתעורר הצורך לכך.

<sup>13</sup> לעולם לא אעביר רשימת שמות או כל פילוח לפי ישוב או מאפיין אחר. אעביר אך ורק סיכום של התשובות: למשל, לשאלה 12-56 ענו 17,800 'כך', 576 'לא', 24 'דלג'.

לא כדאי להתעכב בקריאה הראשונה בכל הערות השוליים. קרא את המשפט, קרא את הפסקה, ואם משהו לא ברור או אם תרצה לרדת לסוף דעתי, רק אז קרא את הערות בתחתית העמוד. תפקידן להבהיר, להשלים ולדייק - וכמובן לדעתי הן חשובות – אך הן מפריעות לזרימת המחשבה ולבהירות הטיעון: לא באתי כאן ללמד או להטיף; כוונתי רק להציע כיווני מחשבה ולהציע קווי פעולה אזרחית אפשריים. תודה!

במחשבה שניה, אבהיר את הלך תפיסתי בעזרת סיפור קצר<sup>14</sup>. סיפור זה ודומיו (לקטתי אוסף שלם של "סיפורי בירבל"<sup>15</sup>) משמש בסיס לשיעור בקורס "ממשל וניהול" באוניברסיטה של מומבאי בהודו. הסטודנטים מכירים את הסיפור, מנתחים את ההיבטים הניהוליים שלו ואת מהות הבעיה המוצגת, בוחנים את הפתרונות המוצעים על ידי בירבל ועל ידי אקבר ודנים בפתרונות אחרים אפשריים במעגלי החברה בה הם חיים, מנתחים את יעילות הפתרונות על המעורבים בטווח המיידי, והשלכותיהן בטווח הארוך על החברה בכללותה.

הדמויות הן: המלך אקבר, ששלט בהודו לפני כחמש מאות שנים, והוויזיר שלו בירבל, שהיה גם ראש צבאו, יועצו הראשי והחבר הנאמן שלו. הדמויות היסטוריות, הם הגיבורים הלאומיים של הודו, והסיפור כנראה אמיתי – לכל הפחות מתישב היטב עם אישיותם ככל שידועים לי.

## ילד עקשן

אקבר הזמין את בירבל להשתתף במשפט מסוים. כל חברי הדארבאר (= מועצת יועצי המלך) התכנסו באולם המשפט, ורק בירבל לא הגיע. אקבר שלח שליח אליו כדי להזמין שנית.

השליח התדפק על דלתו של בירבל, וזה שאל "רק רגע. מי זה?" "שליח מאקבר."

בירבל פתח את הדלת והשליח הזכיר לו, שהמלך מבקש שיבוא לבית המשפט "כן, כן, כן, ענה בירבל, "אני כבר בא".

השליח חזר אל אולם בית המשפט, אל הדארבאר, והודיע לאקבר שבירבל ענה שהוא כבר בא. המלך חיכה חצי שעה, אך בירבל לא הגיע.

שוב נשלח שליח – הפעם בעל מעמד גבוה יותר. השליח הקיש על דלתו של בירבל, וכמו קודם בירבל שאל "רק רגע. מי זה?" "שליח חשוב. אקבר מצווה שתבוא מיד לבית המשפט". "כן, כן, כן, ענה בירבל שוב, "אני כבר בא".

שוב עברה כחצי שעה ובירבל אינו מגיע!

אקבר כעס כבר ושלח שוטרים להביא את בירבל. כשזה הופיע בפני אקבר, המלך שאלו: "איך זה שאתה מעז להמרות את פי? איך אינך מופיע כאשר אני קורא לך?"

"סלח לי הוד מעלתך, ענה לו בירבל, "אבל הבן שלי בכה ולא הצלחתי להרגיע אותו בשום פנים ואופן. אדוני בוודאי יודע כמה קשה להרגיע ילד עקשן".

<sup>14</sup> הסיפור פורסם בהוצאה לאור "סער" וניתן לרכוש את הספרון ישירות ממנה.

<sup>15</sup> הלקט עדין לא פורסם לצערי בגלל חשש כלכלי של המו"ל.

תשובה זו פגעה במלך והכעיסה אותו עוד יותר "מה אתה מדבר שטויות? ואתה מצפה שאני  
אאמין לך? שאתה, בירבל, שפיקחותך נודעת לכל, לא יכול לשכנע ילד?! הרי כל אחד יודע שתמיד  
אפשר לשכנע ילד על ידי צעצוע או ממתק".

"סלח לי הוד רוממותך, אבל כנראה שאין לך ניסיון עם ילדים עקשנים, "ענה לו בירבל.  
ולכך השיב המלך: "זה מפתיע אותי שאדם פיקח כמוך לא יכול לשכנע ילד להפסיק לבכות. אני  
בטוח שאני הייתי מצליח ללא בעיות."

" בוא נשחק תפקידים, " הציע אז בירבל, "אתה תהיה אבא שלי, ואני אשחק את הבן. "

"אני מסכים, " החזיר לו אקבר .

וכך היה: בירבל התישב על הרצפה של אולם בית המשפט בפני כל הדארבאר ופרץ בבכי צעקני;  
אקבר ירד מכיסאו, ניגש אליו ושאל: "מה קרה לילדי? למה אתה בוכה?"

אך בירבל געה בבכי חזק יותר. שוב ושוב שאל אקבר מדוע הוא בוכה ותשובתו של בירבל היתה  
בכי בקולי קולות. אקבר כמעט התייאש כשבירבל אמר בקול קטוע מבכי: "אני רו- רו- צה קנה  
סו- סוכ-כר".

"וזה כל מה שאתה רוצה?" אמר אקבר כלא מאמין – ומיד ציווה להביא קני סוכר.

השרתים הביאו אלומה של קני סוכר, מתוכה אקבר בחר את הקנה היפה ביותר והגיש אותו  
לבירבל. בירבל לקח את הקנה, הסתכל עליו, זרק אותו על הרצפה ובחר לעצמו קנה אחר. "קלף  
לי, " התבכיין בירבל, "וגם תחתוך".

אקבר לקח את קנה הסוכר, קילף אותו וחתך יפה, והגיש לבירבל את קנה הסוכר החתוך בתוך  
צלחת. אבל אז בירבל לקח את הצלחת, זרק אותה על הרצפה והתפרץ שוב בבכי עצבני. אקבר  
אסף את השברים מהרצפה ושאל מה קרה.

"למה חתכת עיגולים? אני רציתי מלבנים! עכשיו חבר אותם בחזרה וחתוך כמו שאני רוצה, " ענה  
לו בירבל.

"אתן לך קנה אחר, חתוך יפה, " אמר אקבר. "אבל תפסיק לבכות. "

"לא. לא! לא רוצה אחר! אני רוצה רק את זה!" צעק בירבל. "תדביק אותו בחזרה ותחתוך כמו  
שאני רוצה. "

"אבל אי- אפשר להדביק בחזרה, " התווכח אקבר.

" אבל אתה גדול, אתה יכול לעשות כל דבר" בכה בירבל בקולי קולות, "אתה כן יכול!"

"אי אפשר להדביק, " אמר אקבר. "תראה את הקנה הזה כמה הוא גדול. כדאי לך. זה טוב יותר.  
אני אקלף לך ואחתוך אותו בדיוק כמו שאתה רוצה. "

"לא, לא, לא, " התגלגל בירבל על הרצפה תוך בכי. "אני רוצה את שלי!"

" אבל אי אפשר להדביק, " אמר אקבר בייאוש.

"אם אי אפשר להדביק בחזרה, אז אי אפשר גם שאני אפסיק לבכות, " החזיר לו בירבל. ברגע זה  
הבין אקבר שיש פעמים, שלא ניתן לפייס דעתו של ילד עקשן, וסלח לבירבל על איחורו.

בירבל קם מהרצפה והמשפט, שכולם חיכו לו, החל.

עד כאן הסיפור כפי שהודפס. כאשר אני מעניק את הספרון לגנת למשל, אני נוהג לשאול מה המסר של הסיפור בהתאם ליהדות<sup>16</sup>.

בנוסף, ניתן לדון גם על בסיס סיפור קצר זה במתן שוחד מוסווה<sup>17</sup>, בחשיבות של "פרוטקציה"<sup>18</sup>, בשוחד בחינוך<sup>19</sup>, בשימוש בכוח השלטון<sup>20</sup>, בעמידה או כניעה בפני קבוצות לחץ<sup>21</sup>, בתפיסה "המקובלת" לפיה לשלטון פתרונות מן המוכן לכל עניין<sup>22</sup>, ועוד סוגיות.

כאשר אני מעניק את הספרון לילד בגיל גן או כיתה א', אני שואל אותו "מה רואה התוכי?", "מה רואה הסממית?", "כי המאייר הנפלא איגור קוביאר הוסיף בעלי חיים לאיוריו, ולהם כמובן מבט שונה מהסיפור על המתרחש – מטרתי היא להרגיל את הילד לקיום אפשרויות שונות של הבנת הנראה והנשמע בלי צורך ב"פתרון בית ספר" (הסיפור) או ריב, ולהבין מהי בעצם מחלוקת.

באותה דרך, הבאתי באתר זה מספר סוגיות והצעתי לפתרון מיטבי על פי תפיסתי: אפשר וטוב לחלוק על הפתרונות (אשמח לתגובות מנומקות ואכבד את שולחה).

בכל מקרה, חשוב מאוד לשלוח לחבר הכנסת המועדף עליך את פתרוניך, מקורי או מועתק: רק על סמך תשובות למשאלי העם או מכתבים הוא יוכל להחליט להתנהג בהתאם לרצוננו, כלל אזרחי מדינת ישראל הריבוניים. כי בסיכומו של דבר אנחנו, האזרחים הריבוניים, אחראים להחלטות ולמעשי בחירינו ובכירינו.

בהצלחה!

---

<sup>16</sup> תשובתי היא העצה של הלל בפרקי אבות "אל תדון את חברתך עד שתגיע למקומו", והרי זה מה שהמלך אקבר טעה בו כשכעס על ביברל בהתחלה.

<sup>17</sup> "שליח חשוב". סיפור אחר דן בשוחד כספי וסיפור נוסף בסחיטה עקב שוחד מיני.

<sup>18</sup> איך הסיפור היה מתפתח אילו ביברל לא היה חבר טוב של אקבר?

<sup>19</sup> סוכריות, צעצוע.

<sup>20</sup> השוטרים.

<sup>21</sup> הבכי בסיפור. בדומה לו, מרד צוות הימאים באוניה, שביתות פראיות ברמה התאגידית, הפגנות ממושכות ואלימות או שביתה כללית ברמה הממשלתית, ועוד.

<sup>22</sup> "אתה גדול, אתה כן יכול".